

svenske systemet passer likevel ikke helt inn forståelsen av den svenske utviklingen som drevet frem av selvforsterkende mekanismer av strategisk karakter innenfor Gentsystemets grenser. Hvordan skal vi forstå det som skjedde da den borgerlige regjeringen i 1994 ved et enkelt pennestrøk endret det svenske systemet til et obligatorisk system og fullstendig fratok fagbevegelsen den store maktpolitiske fordelene de har i Gentsystemet? Dette er en hendelse det ikke ofres så mye plass på i avhandlingen, kanskje fordi sosialdemokratiet ikke så lenge etterpå igjen kom i regjeringssposisjon og raskt endret systemet tilbake til det tradisjonelle Gentsystemet (riktignok med visse endringer og påvirkninger fra den borgerlige ordningen). En slik hendelse burde ikke stå ukommentert i forhold til de teoretiske forestillinger om institusjonelle endringer avhandlingen bygger på.

Til tross for disse kritiske innvendingene, spesielt rettet mot at vi ikke er så mye klokere når det gjelder sammenheng mellom institusjonell utforming og individuell autonomi, må avhandlingen sies å være et forskningsarbeid av høy kvalitet. Aller best er den på institusjonsanalysen og særlig er analysen av institusjoners betydning for hvordan endringene drives frem i hvert system overbevisende. Avhandlingen er i tillegg forbillig i sin klare struktur. Forfatteren bør tilslutt berømmes for en svært velskrevet avhandling basert på en logisk sammenhengende fremstilling og bruk av komplekse teorier, samt analyse av et omfattende empirisk materiale.

Ingrid Helgøy

NILS HERTTING: *Samverkan på spel. Rationalitet och frustration i nätverksstyrning och svensk stadsdelsförnyelse*. Stockholm: Egalité, 2003.

Den 30. januar 2004 forsvarede Nils Hertting en ph.d.-avhandling med titlen 'Samverkan på spel. Rationalitet och frustraktion i nätverksstyrning och svensk stadsdelsförnyelse' ved Statsvetenskapliga Institutionen, Uppsala Universitet (Stockholm: Egalité, 380 sider). Ved den lejlighed fungerede jeg som udenlandsk opponenter. Nedenfor anmeldes afhandlingen med udgangspunkt i min opposition ved disputationen.

Afhandling tager fat i en meget spændende, relevant og aktuel problemstilling, nemlig spørgsmålet om netværks mulige rolle som styringsmiddel i samfundsstyringen generelt og mere specifikt i bydelsfornyelsen. Afhandlingen har såvel et empirisk som et teoretisk sigte. Empirisk set sættes der fokus på den rolle som netværk har spillet og spiller i bydelsfornyelsen. Formålet hermed er at forklare det paradoks, at netværk, der er kendetegnet ved at basere sig på frivillighed, holder sammen, på trods af at de involverede aktører oplever denne samspilsform som frustrerende. Teoretisk set søger afhandlingen at vise, at rational teori, nærmere bestemt spilteori, kan bidrage til at forklare dette fænomen, til trods for at andre forklaringer, herunder dem der peger på kulturelle forholds betydning for aktørers adfærd, umiddelbart forekommer mere nærliggende.

Afhandlingen er opbygget som følger: I kapitel 1 motiveres og beskrives afhandlingens problemformulering og afhandlingens opbygning præsenteres. Problemformuleringen lyder: '*Utifrån den svenska politiska diskursen om stadsdelsförnyelse finns det skäl att förvänta sig att lokal stadsdelsförnyelse skall följa nätverksstyrningens koordineringslogik. Utifrån denna logik är det emellertid svårt att förstå varför bostadsföretag, sociala myndigheter, hyresgästföreningar och andre offentliga och privata organisationer upprepar sina samarbetsförsök om och om igen, trots att de själva uttrycker frustration över både resultaten och processerna som sådana*'. Denne problemformulering fører en række opgaver med sig:

1. En argumentation for at det kan forventes, at bydelsfornyelsen følger netværksstyringens koordinationslogik. Det stiller krav om en nærmere definition af netværksstyringens koordinationslogik, og en påvisning af at denne logik præger bydelsfornyelsesdiskursen
2. En begrundelse for at det kan være svært at forstå, at aktørerne bliver ved med at samarbejde, selv om de er frustrerede. Det kræver en nærmere diskussion af aktørers handlelogik, og en påvisning af at aktørernes adfærd er vanskelig at forklare ud fra denne handlelogik
3. En påvisning af at netværksaktørerne på bydelsfornyelsesområdet er frustrerede, hvilket kræver en bestemmelse af, hvad det vil sige at være frustreret, og derefter en påvisning af, at aktørerne er det

Nils Hertting besvarer disse spørgsmål i de følgende 6 kapitler. I kapitel 2 gennemgår han netværksteorien og dens definition af hvad netværk er for noget. Der argumenteres for, at netværk kan ses som en institutionel idealtipe for koordinering af adfærd blandt individuelle og kollektive aktører. Endvidere understreges det, at netværks hovedkarakteristika er aktørernes autonomi, gensidige afhængighed og det, at de er bundet sammen af horisontale relationer. Forfatteren kritiserer på den baggrund netværksteorien for at være for begejstret over netværks styringspotentiale, og for at være for funktionalistisk og strukturalistisk i sit udgangspunkt. Konsekvensen heraf er, at netværk fremstår som et nødvendigt og uomgængeligt resultat af samfundsudviklingen. Dermed tenderer aktørerne til at forsvinde ud af analysen. En mere rationel, spilteoretisk tilgang til netværksstyring bringer ifølge forfatteren aktørerne mere ind i analysen, hvilket kan bidrage til at forklare konkrete netværks eksistens og deres succes og fiasko.

I kapitel 3 vises det, at den diskurs der præger, og har præget, svensk bydelspolitik kan karakteriseres som en netværksdiskurs, i og med at en inddragelse af de berørte parter altid har været, og i stigende grad bliver, opfattet som et kernelement. På den baggrund argumenterer Nils Hertting for, at bydelspolitikken kan ses som en

kritisk case i studiet af netværks rolle i offentlige styring generelt.

I kapitel 4 spørger forfatteren: Hvad kan case-studier bruges til, og i hvilken grad kan der generaliseres fra case-studier? Det, der efter forfatterens mening gør generaliseringer på baggrund af case-studier mulige, er ifølge forfatteren antagelsen om, at aktører handler rationelt. Denne antagelse gør det nemlig muligt at slutte, at rationelle aktører vil handle på samme måde, når de indgår i lignende institutionelle situationer. I den forbindelse defineres rationalitet meget bredt således at rationalitet både opfattes som handling rettet mod at fremme eksogent givne præferencer og som handling, der er rationel set i forhold til nogle endogent givne kulturelt betingede forestillinger om, hvad der er i ens interesse. Nils Hertting tilstræber således at udvikle en handleteoretisk kobling mellem rational choice og socialkonstruktivismen.

I kapitel 5 og 6 præsenteres resultaterne af den empiriske caseanalyse af netværks rolle i svensk bydelsfornyelsespolitik. Analysen omfatter en primærcase – Hökarängen – og 3 sekundærcases – Råslätt, Hammerkullen och Navestad. På baggrund af analyserne konkluderes det, at samtlige cases er kendetegnet ved, at mange aktører er involverede, og arbejder sammen i netværk over en lang periode. Endvidere konkluderes det, at de fleste aktører oplever samarbejdet som frustrerende i og med, at de hverken er tilfredshed med processen eller med resultatet heraf. I kapitel 7 medgives det, at det forhold at netværksaktørerne fortsætter samarbejdet til trods for deres frustration hermed, hverken kan forklares ud fra fangens dilemma spillet, solidaritetsspillet eller free-rider spillet. Til gengæld kan det, konkluderer Nils Hertting, forklares ud fra et generositetsspil.

Der er efter min mening tale om en meget god afhandling, der tager fat i en række helt centrale og aktuelle teoretiske såvel som empiriske problemstillinger. Afhandlingen udmærker sig ved sin ambitiøsitet, og ved den frygtløshed som forfatteren lægger for dagen, når og end meget vanskelige teoretiske og empiriske problemstillinger tages op. Han springer bestemt ikke over, hvor gærdet er lavest. Dermed giver afhandlin-

gen lovning om, at der her er en forsker på vej, som vi kan vente os meget af.

Afhandlingen giver dog også, netop fordi den vil så meget, anledning til en række kritiske kommentarer. For det første konstrueres der i kapitel 2 om netværksteorien i nogen grad en stråmand. Spilteori er nemlig allerede et stærkt integreret element heri. Dertil kommer, at argumentet om at netværksteoretikerne overvurderer netværkenes positive effekter er stærkt overdrevet. Generelt set er netværksteoretikerne relativt skeptiske overfor netværkenes styringskapacitet og understreger behovet for styring af netværkene – bl.a. gennem konstruktion af spilsituationer. Nils Herttings afhandling bidrager altså i højere grad til en vigtig debat, der allerede er central blandt netværksteoretikerne, end til en kritik heraf. For det andet er det uklart, hvad forskellen er mellem funktionelle og strukturelle forklaringer. Enhver strukturel forklaring behøver jo ikke samtidig at være funktionel. Ligeledes fremstår det som noget uklart, hvorfor institutioner ikke kan ses som strukturer, til trods for at de, jf. spilteorien, anses som af central betydning for reguleringen af aktørernes adfærd. Man kunne spørge, om afhandlingens noget voluntaristiske institutionsdefinition, ifølge hvilken institutioner ikke sætter grænser for aktøradfærd, er et specifikt træk ved netværksinstitutioner, mere end det er et karakteristikon ved institutioner som sådan. For det tredje fremstår det som meget interessant, men også noget ureflekteret, hvordan rationel adfærd ontologisk set både kan udledes af eksogent givne interesser og endogent givne kulturelt fastlagte forestillinger. Denne problemstilling rejser endvidere en metodisk problemstilling, idet påstanden om at der kan generaliseres fra et casestudie, alene synes at henvise til forestillingen om eksogent givne interesser. I hvert tilfælde synes det lige for at antage, at kulturelt indlejrede rationaler vil være forskellige fra case til case, og i hvert tilfælde næppe kan afdækkes på afstand. Spørgsmålet er simpelthen, om det brede rationalitetsbegreb gør påstanden om, at det er muligt at generalisere fra et casestudie mindre holdbar. For det fjerde fremstår det som noget uklart, hvorfor de valgte cases kan siges at være kritiske. Bl.a. kunne man på baggrund af case-beskrivelserne spørge, om

det overhovedet er netværk, der analyseres. Er det ikke bare en analyse af en række sektorkampe mellem forskellige dele af den offentlige administration? For det femte kunne man spørget, om ikke de sekundære caseanalyser metodisk set er problematiske i og med, at de meget direkte og målrettede søger at understøtte hypotesen om, at aktørerne er frustrerede. Dermed er der en risiko for, at forhold, der kunne pege i andre retninger overses. Endelig for det sjette melder spørgsmålet sig, om ikke enhver politisk proces er præget af frustrationer, og om det at kunne indgå i politiske processer netop handler om at leve med sådanne frustrationer, hvad enten det sker i et netværk eller i mere traditionelle politiske institutioner?

Der kan altså rejses en række kritiske kommentarer til afhandlingen. Disse kommentarer rører dog ikke ved, at der her er tale om en afhandling på et højt niveau. Den kan varmt anbefales til alle, der interesserer sig for teoretiske og empiriske problemstillinger vedrørende udviklingen af den offentlige sektors styreformer.

Eva Sørensen

KERSTIN VINTERHED: *Kärlek i tjugonde seklet – en biografi över Alva och Gunnar Myrdal.* Stockholm: Atlas, 2003.

Sedan millennieskiftet är makama Myrdals brevväxling med varandra tillgänglig, på Arbetarrörelsens arkiv i Sthlm. Det lockar forskare från inte bara Sverige utan även USA (Walter Jackson) och England (Stina Lyon). Det är tack vare Gunnar breven inte rensades ut, vilket Alva först önskade ("Vi var ju så unga och romantiska"). Vinterhed, som är först ut, är journalist och teolog och har efter vad jag tror skrivit en mycket bra bok, enligt den praktiska måttstocken att jag sträckläste boken, som är skriven med stor inlevelse.